

Naturresurser och näringar

Människorna har alltid använt sig av naturen för att kunna överleva. Allting i naturen som vi kan använda kallas för **naturresurser** eller **naturtillgångar**.

I Sverige har vi flera olika naturresurser. **Skogen, odlingsbar mark, berggrunden** och **vattnet** är våra viktigaste naturresurser.

Där det finns naturresurser skapas olika näringar. Med **näring** menar vi det som vi människor arbetar med för att försörja oss.

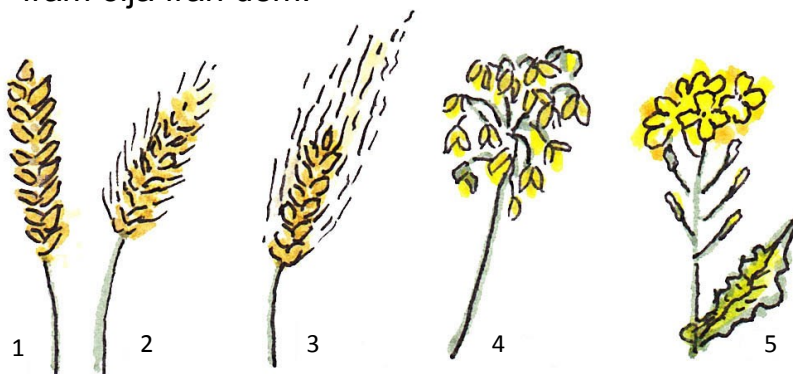
Odlingsbar mark

Jorden eller marken, som vi kan odla på är en naturresurs. Om jorden är bra för odling, är den **bördig**. En person som odlar på sin gård, kallas för **lantbrukare** eller **bonde**.

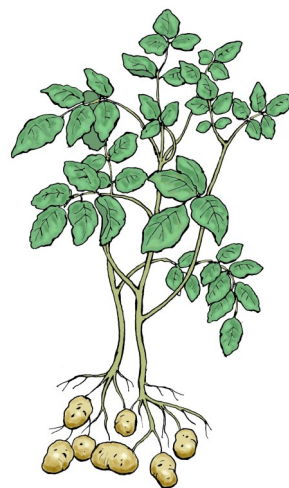
De växter som lantbrukarna odlar, kallas för **grödor**. De flesta grödorna blir till mat för människor och djur.

Gräs som har frön som vi kan äta, kallas för **sädesslag**. I Sverige odlas sädesslagen **vete, korn, råg, havre** och **majs**. Sädesslagens mogna frukter kallas för **spannmål**.

På de svenska åkrarna odlas också många andra grödor, som t.ex. **potatis** och **sockerbeter**. **Raps** och **ryps** är också vanliga grödor. De kallas för **oljeväxter**, eftersom man kan få fram olja från dem.

Sädesslaget **vete** trivs bra i södra Sverige.

Potatis odlas nästan i hela landet. Potatis säljs i våra butiker. Av potatis tillverkas även chips, pommes frites och potatismjöl.

1. **Vete** är vårt vanligaste sädesslag. Av mjölet bakas bröd och bullar. Men mycket potatis blir även till pasta.
2. Av **råg** kan man tillverka knäckebröd.
3. **Korn** används mest till mat åt djur. Men man tillverkar även öl av korn.
4. **Havre** blir ofta mat till djur. Av havre kan man även tillverka havregryn och müsli.
5. **Raps** innehåller en olja, som används till matolja, margarin och glass. Rapsblommorna är starkt gula i färgen.

Boskapsskötsel

Om jorden inte är bördig nog att odla på, kan den användas som **betesmark** för böndernas djur. Då kallas näringen för **boskapsskötsel**.

Många bönder får fram varor som kött, ägg eller mjölk. En del bönder har valt att satsa på mjölkkor, medan andra bönder har valt att föda upp kycklingar eller grisar.

Många bönder föder upp djur som ger kött eller mjölk.

Livsmedel

Böndernas grödor och djur, blir ofta **råvaror** för livsmedelsindustrin. **Livsmedel** är detsamma som matvaror. Råvara kallas en naturresurs, som vi människor kan arbeta vidare med och göra något av.

På livsmedelsfabriker kan man frysa ner kött och grönsaker. Man kan tillverka smör och ost av mjölk. Man kan även göra socker av sockerbetor.

Kommer du ihåg?

Skriv rätt ord till förklaringarna..

Välj bland orden i röda rutan här bredvid!

råg	bördig	betesmark
vete	spannmål	majs
näring	livsmedel	rap
havre	korn	ryps
grödor	råvaror	
sädesslag	naturresurs	

- Allt i naturen, som människor kan använda _____
- Det man arbetar med för att försörja sig _____
- De växter som bönderna odlar _____
- Gräs vars frön vi kan äta _____
- Sädesslagens mogna frukter _____
- Fem sädesslag, som odlas i Sverige _____
- Så kallas den jord, som är bra att odla på _____
- Så kallas den mark, där djur kan beta. _____
- Två oljev växter _____
- Detsamma som matvaror _____
- Vilka två sädesslag kan du se ovanför den röda rutan? _____

Vattnet

Vatten är en viktig naturresurs. Hav, sjöar och älvar är alla naturresurser, som vi har nytta av på olika sätt.

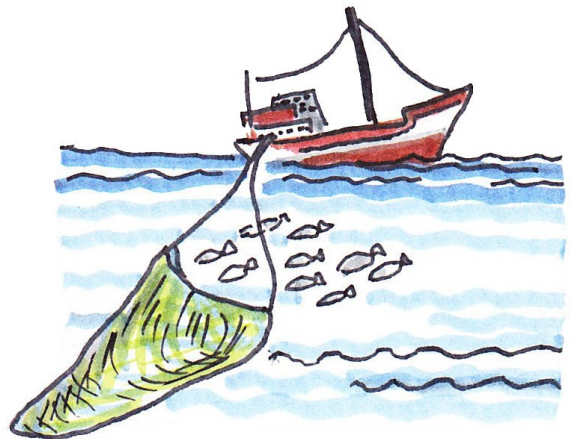
Fiske

Fisket har i alla tider varit viktigt för människan. Att fånga **fisk** och **skaldjur** var bra sätt att skaffa mat. Fortfarande fångas mycket fisk längs våra kuster och i våra stora insjöar.

Krabba och hummer är omtyckta skaldjur.

En **trålare** är ett modernt fiskefartyg. Det är utrustat med många tekniska hjälpmedel, t.ex. **ekolod** och **radar**, som kan upptäcka var fisken finns. Fisken fångas i ett stort nät, som kallas **trål**.

Fiskebåt med trål

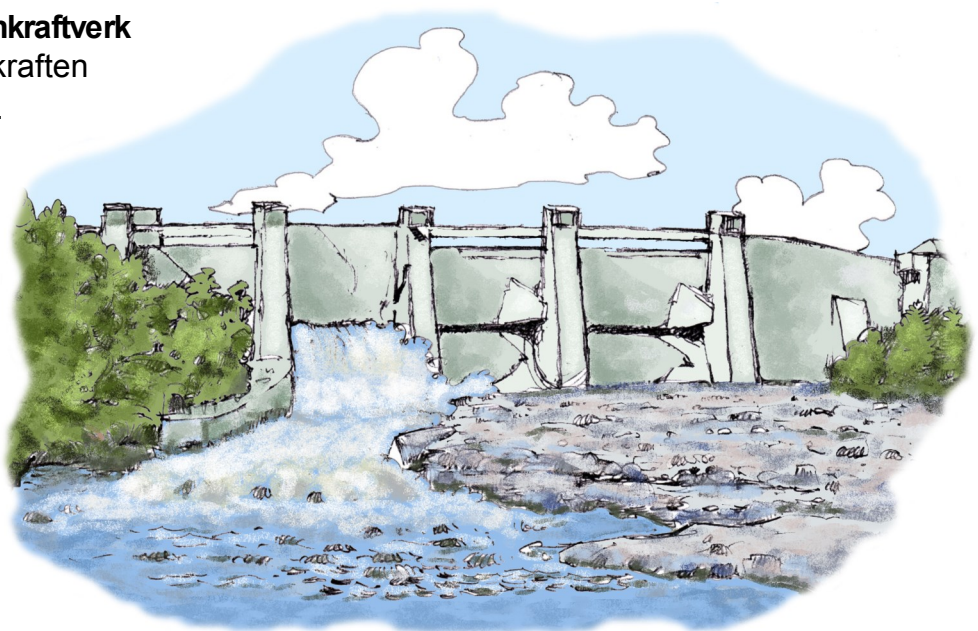
Transporter

Vattnet hjälper oss också när vi **transporterar** varor. Längs hela vårt lands kust finns det gott om hamnar. I hamnarna lastas båtar med varor, som sedan **fraktas** över havet.

Vattenkraft

I norra Sverige finns det gott om stora **älvar**. Vattnet i älvarna forsar fram med en väldig kraft.

Med hjälp av stora **vattenkraftverk** kan vi använda den här kraften till att tillverka **elektricitet**. Därför har det byggts vattenkraftverk i nästan alla Sveriges älvar.

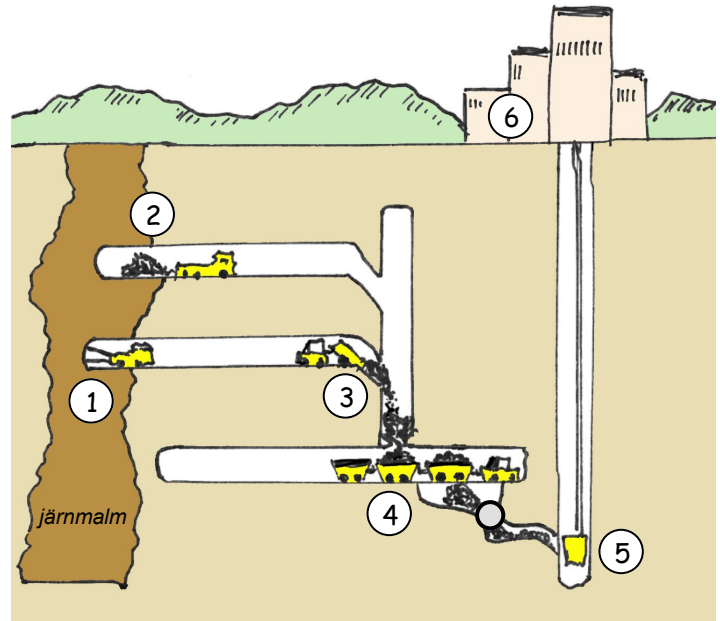
Vattenkraftverket i Stornorrfors.

Berggrunden

Berggrunden är också en viktig naturresurs. Den innehåller olika slags **malm**, som t.ex. järnmalm, kopparmalm och guldalm. Malm är sten, som innehåller mycket **metall**.

I vårt land finns många **gruvor**, där man bryter malm långt under jorden. Malmen sprängs loss och sedan smälter man den, så att man får en ren metall.

I berggrunden kan det också finnas **kol**, **olja** och **naturgas**, som är viktiga **bränsle**.

Så här går det till i en gruva

1. För att få loss malmen spränger man sönder berget. Tunnlarna kallas för orter.
2. Särskilda maskiner bryter loss malmen.
3. En lastmaskin tippar malmen i ett störtschakt.
4. Ett underjordiskt tåg fraktar malmen, som sedan körs genom en stenkross.
5. Den krossade malmen hissas upp ur gruvan i en stor gruvhiss.
6. I förädlingsverket renas malmen och mals ner till ett fint pulver.

Kan du svara på dessa frågor?

1. Vilka två hjälpmedel kan en trålare ha för att upptäcka var fisken finns?

---

2. Gruvbrytning är en annan näring. Nämn tre olika slags malm som kan brytas i en gruva.

---

3. I berggrunden finns även tre olika saker som kan användas som bränsle. Vilka?

---

4. Beskriv kort hur det går till i en gruva. _____

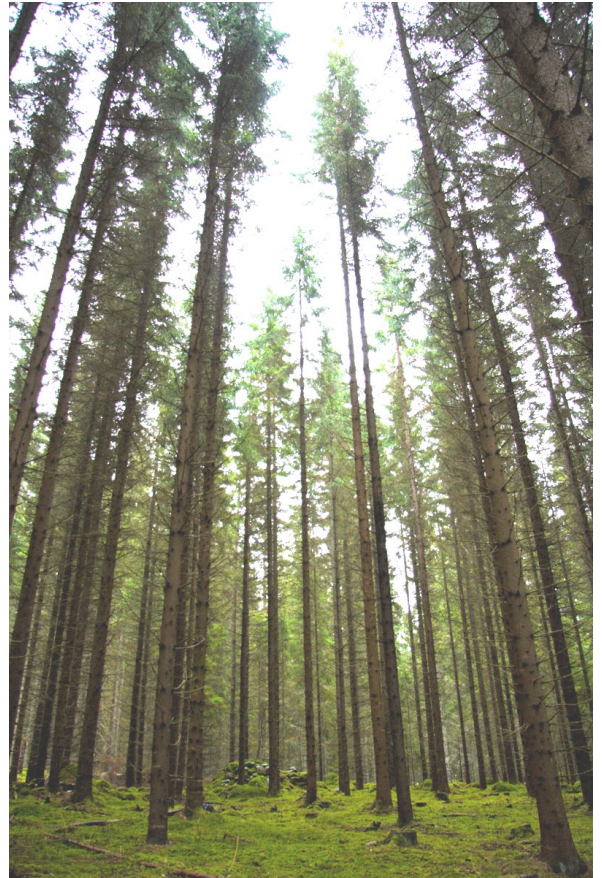
Skogen

Skogen är en av våra viktigaste naturresurser. Mer än hälften av Sveriges yta täcks faktiskt av skog. Skogen tar aldrig slut. När man **avverkar** eller hugger ner skog, ersätts den alltid med nya träd.

Dessa träd planteras på **kalhygget**. Kalhygget kallas det område, som blir kvar när man avverkat skogen.

Skogen skapar flera näringar. Först ger den oss råvaran **trä**. Trävirket körs till **sågverk** och **pappersindustrier**. Där tillverkas **brädor** och **plank**, som sedan används till hus och möbler. Av trävirket görs också **pappersmassa**, som kan bli till olika slags **papper**, som t.ex. kartonger, tidningspapper eller toalettpapper.

Skogen är förstås inte bara viktig för oss människor. Inne i den skyddande skogen bor många **djur**. Allt från minsta insekt till stora älgar och vargar.

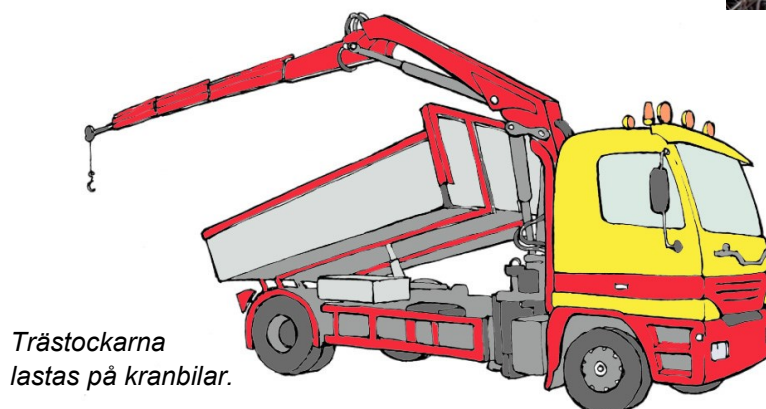
Tallskog

Skogsbruk

När träden i skogen är runt 80 år gamla, brukar det vara dags för **avverkning**. Ofta använder man **motorsåg**. Men nuförtiden används stora maskiner som både sågar ner, kvistar och kapar trädstammarna. Därefter lastas **trästockarna** på en **kranbil** och körs till **sågverk** eller **träindustrier**.

Skogsavverkning med motorsåg

Trästockarna lastas på kranbilar.

Olika träd blir olika saker

Många av våra träd är ganska olika till utseendet. Även **trädens ved** eller **virke** är olika. Därför använder man de olika **trädslagen** till olika saker.

Björk Björkträ är populärt att göra möbler av.

Bok Bokträ är hårt och används till glasspinnar.

Ek Ekträ är också hårt och används till golv och möbler.

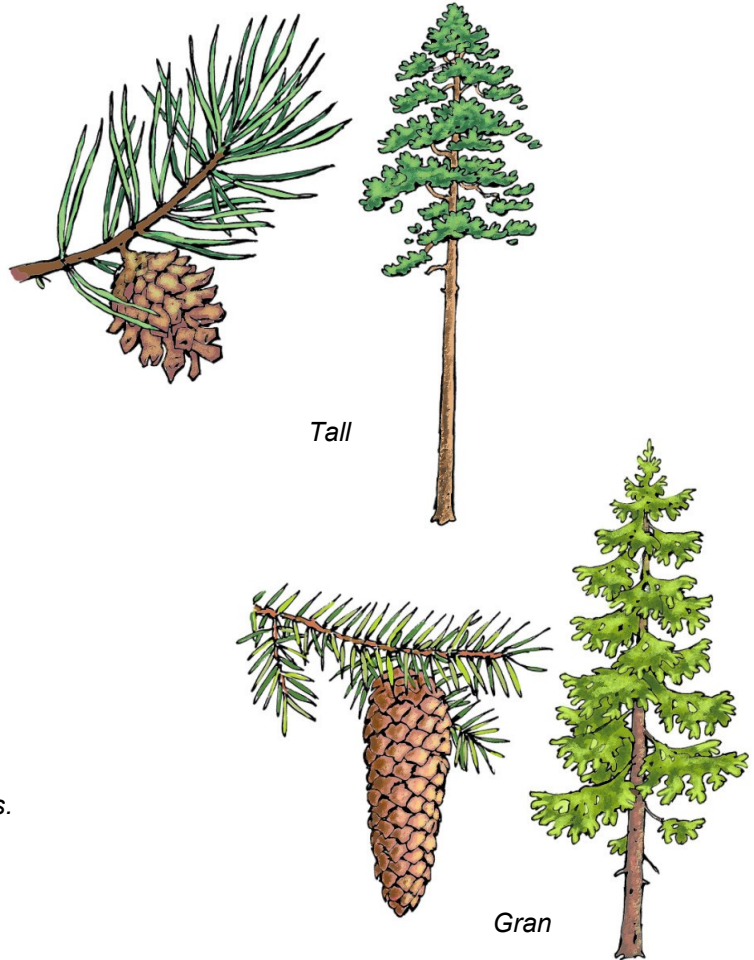
Asp Av aspträ tillverkar man tändstickor.

Ask Av askträ tillverkas ishockeyklubbor.

Lönn Lönnträ används när man bygger fioler.

Gran Av granträ framställer man papper.

Tall Tallens trä kallas också för fur. Av fur tillverkar man golv, möbler och delar till hus.

Kan du svara på dessa frågor?

1. Vad menas med att man avverkar skog? _____
_____
2. Vad är ett kalhygge för något? _____
_____
3. Vad kan man tillverka av pappersmassa? _____
_____
4. Vad händer med trävirket när det kommit fram till sågverket? _____
_____
5. Vilket träslag är bra för tillverkning av ishockeyklubbor? _____
6. Vilket träslag är bra för tillverkning av glasspinnar? _____
7. Vilket träslag är bra för tillverkning av tändstickor? _____
8. Vilket träslag är bra för tillverkning av fioler? _____